

มุมมองเชิงจิตวิทยา

มกราคม - มีนาคม 2546

ปีที่ 2 ฉบับที่ 1

สันติวิธีกับการแก้ไข ปัญหาความรุนแรง

แนวคิดสิทธิ

เหตุการณ์ความรุนแรงที่เกิดขึ้นหน้าโรงแรม เจบี หาดใหญ่ จ. สงขลา ระหว่างเจ้าหน้าที่ตำรวจและชาวบ้าน อ.จะนะ ที่ต่อต้านการสร้างท่อส่งก๊าซไทย-มาเลเซีย เกิดขึ้นในเวลาไล่เลี่ยกันกับการไล่อีโคนที่พักชั่วคราวของผู้ชุมนุมเรียกร้องให้รัฐบาลเปิดประตูเขื่อนปากมูลทั้ง 8 บาน นอกเหนือจากความขัดแย้ง ในโครงการของรัฐทั้งสองโครงการนี้ ยังมีโครงการอื่น ๆ อีกที่ได้รับการต่อต้านจากประชาชน และมีแนวโน้มจะนำไปสู่ความรุนแรง ทั้งนี้ เป็นเพราะความแตกต่าง ในความคิด ความเชื่อ โดยเฉพาะอย่างยิ่งความแตกต่างในอุดมการณ์การพัฒนา ความขัดแย้ง จึงเป็นวิถีปกติของสังคมประชาธิปไตยที่ ศาสตราจารย์ นายแพทย์ ประเวศ วะสี ได้แสดงทัศนะไว้ว่า “ความขัดแย้ง คือ สัญลักษณ์ของความหลากหลายทางความคิด แสดงให้เห็นว่า สังคมเจริญแล้ว ไม่ใช่สังคมเผด็จการ ความขัดแย้ง

จะไม่มีทางลดลง มีแต่จะเพิ่มขึ้น แต่อย่าปล่อยให้ความขัดแย้งกลายเป็นความรุนแรง”

อย่างไรก็ตาม แม้ความขัดแย้ง จะเป็นวิถีของประชาธิปไตย แต่ความรุนแรงอันเนื่องมาจากการไม่สามารถแก้ไขความขัดแย้งด้วยสันติวิธีได้ กลับกลายเป็นสัญลักษณ์ของสังคมที่ระบอบประชาธิปไตยยังไม่เข้มแข็ง สังคมที่ปฏิเสธความหลากหลายทางความคิด และไม่สามารถกระจายทรัพยากร ของชาติอย่างเท่าเทียม และเป็นธรรม

ที่ผ่านมา ความรุนแรงเกิดขึ้นในสังคมไทยหลายครั้ง ช้ำแล้วช้ำเล่า โดยเฉพาะความรุนแรง อันเนื่องมาจากความขัดแย้งทางอุดมการณ์ และ ความคิดทางการเมือง อย่างเหตุการณ์ ตุลาวิปโยค หรือ พฤษภาทมิฬ ที่มีความรุนแรงจนถึงขั้นเสียเลือดเนื้อ จึงได้มีการ หยิบยกประเด็น “สันติวิธี” ขึ้นมาศึกษา มีการ

สารบัญ

สันติวิธีกับการแก้ไขปัญหาความรุนแรง	1
แนวความคิดและความหมายในตราสัญลักษณ์	2
ความรุนแรงที่หาดใหญ่ : กรณีโครงการท่อส่งก๊าซและโรงแยกก๊าซธรรมชาติไทย- มาเลเซีย	3
สิทธิมนุษยชนศึกษาในสังคมไทย: การสรุปทหเรียนความขัดแย้งระหว่างภาครัฐและประชาชน ในกรณีท่อก๊าซไทย-มาเลเซีย	6
รัฐธรรมนูญไทยกับสิทธิมนุษยชนสากล	8
เครือข่ายสิทธิมนุษยชน : ยุทธศาสตร์การทำงานด้านสิทธิมนุษยชน	9
จดหมายร้องเรียนจากเครือข่ายประชาชนต่อต้านโครงการท่อส่งก๊าซไทย-มาเลเซีย	11
เส้นทางสร้างวัฒนธรรมสิทธิมนุษยชนของชุมชนบ่อนอกและหินกรูด	12
คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติเนปาล กับการแก้ไขปัญหาความรุนแรงด้วยสันติวิธี	14
สถาบันสิทธิมนุษยชนแห่งชาติในภูมิภาคเอเชีย-แปซิฟิก	15
การประชุมเชิงปฏิบัติการประจำปีว่าด้วยความร่วมมือด้านสิทธิมนุษยชนในภูมิภาคเอเชีย-แปซิฟิก	15
มุมมองจากเลขาธิการคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ	16

แต่งตั้งคณะกรรมการสันติวิธีแห่งชาติ ขึ้น ประกอบไปด้วยนักวิชาการที่ศึกษาแนวคิดสันติวิธี และสภาความมั่นคงแห่งชาติ แต่คณะกรรมการชุดนี้ไม่ได้รับความสนใจและการสนับสนุนจากรัฐเท่าใดนัก นอกจากนี้ สถาบันอุดมศึกษาอย่างมหาวิทยาลัยขอนแก่นได้ก่อตั้งสถาบัน สันติศึกษา โดยร่วมมือกับสภาความมั่นคงแห่งชาติ (สมช.) ส่วนองค์กรอิสระ เช่น สถาบันพระปกเกล้า โดยศูนย์สันติวิธีและธรรมาภิบาลได้จัดฝึกอบรมการแก้ไขความขัดแย้งด้วยสันติวิธี และยังมีนักวิชาการไทยจำนวนหนึ่งที่ศึกษา และเผยแพร่แนวคิดสันติวิธี เช่น ดร.ชัยวัฒน์ สถาอานันท์ และ ดร.มารค ตามไท

“ความขัดแย้งคือสัญลักษณ์ของความหลากหลายทางความคิด แสดงให้เห็นว่า สังคมเจริญแล้ว ไม่ใช่สังคมเพิกการ ความขัดแย้งจะไม่มีทางลดลง มีแต่จะเพิ่มขึ้น แต่อย่าปล่อยให้ความขัดแย้ง กลายเป็นความรุนแรง”

ศ.พ.ประเวศ วะสี

ศาสตราจารย์ นายแพทย์ ประเวศ วะสี ซึ่งสนับสนุนการนำแนวทางสันติวิธีมาใช้ในการแก้ไขความขัดแย้ง ในสังคมไทยมานานกว่า 10 ปี ได้เรียกร้องให้รัฐบาลกำหนดให้ “สันติวิธี” เป็นนโยบายของชาติ โดยได้เสนอแนะให้มีการเจรจา หาทางออกด้วยสันติวิธี โดยมีผู้ดำเนินการที่เป็นกลาง มีการสร้างกรอบกติกาที่ชัดเจนร่วมกันจากทุกภาคส่วนในสังคม จัดฝึกอบรมเรื่องสันติวิธีอย่างทั่วถึงในสังคมไทย ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการกำหนดนโยบาย กำหนดแนวทางการพัฒนาอย่างยั่งยืน ส่งเสริมความเข้มแข็งให้ชุมชน และปรับปรุงกฎหมายที่เป็นต้นเหตุของปัญหาความขัดแย้ง จะเห็นได้ว่ามีความสนใจในการศึกษาและเผยแพร่แนวทางสันติวิธีโดย

นักวิชาการและนักปฏิรูปสังคม ทั้งนี้ เพื่อเป็นทางเลือกในการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งที่มีแนวโน้มจะเพิ่มมากขึ้น แต่การเผยแพร่แนวคิดนี้ยังไม่สามารถกระจายออกไปสู่สังคมในวงกว้างได้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งหน่วยงานราชการที่มีหน้าที่ใกล้เคียง และแก้ไขปัญหาความขัดแย้งระหว่างประชาชนกับประชาชน และประชาชนกับรัฐ ยังไม่เข้าใจและไม่สามารถนำแนวคิดนี้ไปปฏิบัติได้ แนวทางที่เป็นรูปธรรมของสันติวิธีที่เสนอโดย ศ.นพ.ประเวศ จึงเป็นจุดเริ่มต้นที่มีประโยชน์สำหรับบุคคลหรือองค์กรที่ต้องเกี่ยวข้องกับความขัดแย้งในแง่มุมต่างๆ กัน เพราะเป็นการเสนอแนวทางบนพื้นฐานของการ

วิเคราะห์สาเหตุของปัญหาอย่างแท้จริง เช่น ความไม่เป็นธรรมของกฎหมาย ความไม่เท่าเทียมกันหรือความอยุติธรรมในสังคม และการใช้อคติในการแก้ไขปัญหา เป็นต้น

ณ วันนี้ ความรุนแรงเริ่มประทุขึ้นในหลาย ๆ จุด ของสังคมไทย และมีแนวโน้มที่จะเกิดขึ้นอีกมาก ขณะที่นักวิชาการ นักปฏิรูปสังคม และสถาบันทางปัญญาต่าง ๆ ล้วนหันมาศึกษา และให้ความสำคัญกับสันติวิธีในฐานะยุทธศาสตร์ในการแก้ปัญหาความขัดแย้งภายในสังคม แต่ความรุนแรงจะหมดไปจาก สังคมไทยได้หรือไม่ ขึ้นอยู่กับสังคมว่าจะเคลื่อนไหว ผลักดัน ให้ฝ่ายบริหารประเทศกำหนดให้สันติวิธีเป็นวาระแห่งชาติหรือไม่

แนวความคิดและความหมายในตราสัญลักษณ์

คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ (กสม.) ชุดแรก (พ.ศ.2544-2550) เริ่มดำเนินการ (เต็มคณะ) ตามอำนาจหน้าที่ที่กำหนดไว้ใน พ.ร.บ. คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ พ.ศ.2542 เมื่อปี พ.ศ.2544 โดยมีวาระการดำรงตำแหน่ง 6 ปี คณะกรรมการและสำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ (สสม.) ได้ร่วมกำหนดอัตลักษณ์ขององค์กรผ่านตราสัญลักษณ์ โดยการจัดให้มีกิจกรรมประกวดตราสัญลักษณ์ โดยให้นำอำนาจหน้าที่และแนวทางการปฏิบัติงานเป็นแนวคิดหลักในการออกแบบ ซึ่งตราสัญลักษณ์ที่ส่งเข้าประกวดได้รับการพิจารณาอย่างรอบคอบจากนักวิชาการและนักวิชาชีพด้านศิลปะและการออกแบบ ร่วมกับ กสม. และ สสม. ตราสัญลักษณ์ที่ได้รับการคัดเลือก ออกแบบโดย นายปลิวี พิจารณ์นิกร โดยมีคำอธิบายดังนี้

รูปทรงดอกบัว คือ ความมีคุณธรรม ความเอื้ออาทรระหว่างเพื่อนมนุษย์ อันเป็นจริยวัตรอันดีงามของคนไทย

รูปคนล้อมเป็นวงกลม คือ การสร้างพลังความร่วมมือของคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติกับทุกภาคส่วนของสังคม เพื่อเสริมสร้างวัฒนธรรมสิทธิมนุษยชนให้เป็นส่วนสำคัญในกระบวนการพัฒนาประเทศ

รูปมือ คือ การร่วมมือของคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติกับทุกภาคส่วนของสังคมทั้งในระดับประเทศและระหว่างประเทศ ในการโอบอุ้มคุ้มครองศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ สิทธิและเสรีภาพ ด้วยหลักแห่ง ความเสมอภาค และภราดรภาพ

สีน้ำเงิน คือ ความเชื่อมั่นของประชาชนและทุกภาคส่วนของสังคมต่อคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

คือ ความมุ่งมั่น อดทนในการทำงานเพื่อประชาชนของคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

คือ ความสามัคคีและการประสานพลังอย่างหนักแน่นจากทุกภาคส่วนของสังคม เพื่อเสริมสร้างวัฒนธรรมสิทธิมนุษยชนในสังคมไทย

ความรุนแรงที่หาได้ใหญ่ : กรณีโครงการท่อส่งก๊าซ และโรงแยกก๊าซธรรมชาติ ไทย- มาเลเซีย

การคัดค้านโครงการวางท่อส่งก๊าซไทย-มาเลเซีย เริ่มขึ้นเมื่อ 22 เมษายน 2541 ในช่วงที่รัฐบาลไทยและรัฐบาลมาเลเซีย ร่วมเป็นประธานในพิธีลงนามในข้อตกลงเบื้องต้นของสัญญาซื้อขายก๊าซระหว่างการปิโตรเลียมแห่งประเทศไทย (ปตท.) และบริษัทเปโตรนาสฯ ของประเทศมาเลเซีย โดยซื้อขายก๊าซ จากแหล่งพื้นที่พัฒนาร่วมมาเลเซีย-ไทย (Malaysia-Thailand Joint Development Area - JDA) ซึ่งเป็นพื้นที่ทะเลทางฝั่งตะวันออกของภาคใต้ จากนั้นได้ทำสัญญาทางธุรกิจกันเมื่อ 30 ตุลาคม 2542

เนื่องจากมีกระแสการคัดค้านจากประชาชนและนักวิชาการจำนวนมาก รัฐบาลจึงจัดให้มีกระบวนการรับฟังความคิดเห็นหรือประชาพิจารณ์ โดยครั้งแรกจัดเมื่อ 29 กรกฎาคม 2543 และครั้งที่สองเมื่อ 21 ตุลาคม 2543 แต่ประชาชนผู้คัดค้านไม่เห็นด้วยกับวิธีการจัดประชาพิจารณ์ของรัฐบาล ทำให้เกิดความขัดแย้งในการประชาพิจารณ์ทั้งสองครั้งจนไม่สามารถดำเนินไปจนเสร็จสิ้นกระบวนการได้ แต่ประชาชนคณะกรรมการประชาพิจารณ์ยังคงแถลงว่าการประชาพิจารณ์ได้เสร็จสิ้นลงไปแล้ว อันเป็นจุดพลิกผันที่ทำให้การคัดค้านโครงการท่อส่งก๊าซไทย-มาเลเซียเริ่มแปรเปลี่ยนเป็นเหตุการณ์รุนแรง

นอกจากนั้น หนึ่งในประเด็นของความขัดแย้ง คือ รายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม (Environmental Impact Assessment - EIA) ที่คณะกรรมการผู้ชำนาญการซึ่งได้รับการแต่งตั้งตามกฎหมายและวิธีการของคณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ ให้ความเห็นชอบรายงาน EIA เฉพาะด้านเทคนิคเท่านั้น ไม่ได้รวมถึงด้านสังคม แต่สำนักนโยบาย

และแผนสิ่งแวดล้อม ขอให้ผู้ชำนาญการลงมติใหม่ซ้ำอีกครั้ง ซึ่งต่อมาหน่วยงานที่รับผิดชอบโครงการได้แถลงภายหลังว่า คณะกรรมการผู้ชำนาญการมีมติเห็นชอบ EIA แล้วในช่วงปี 2545

ลำดับเหตุการณ์

วันที่ 17 ธันวาคม 2545 นายวัชรพันธุ์ จันทรวงศ์ ผู้ช่วยเลขาธิการนายกรัฐมนตรี ได้พบกับนายบรรจง นะแส ผู้ประสานงานของกลุ่มผู้คัดค้านโครงการท่อส่งก๊าซ และต่อมาได้มีการนัดเจรจาในรายละเอียดในการกำหนดเส้นทางที่กลุ่มผู้ชุมนุมจะเดินทาง และกำหนดจุดที่กลุ่มผู้ชุมนุมจะไปชุมนุมกันเพื่อยื่นหนังสือต่อนายกรัฐมนตรี

วันที่ 20 ธันวาคม 2545 กลุ่มผู้ชุมนุมได้รวมตัวกัน โดยมีนายวัชรพันธุ์ร่วมเดินทางไปยังโรงแรมเจบีซึ่งรัฐบาลกำหนดให้เป็นสถานที่จัดประชุม ครม.สัญจรในวันที่ 21-22 ธันวาคม 2545 โดยมี ครม. มาเลเซียเข้าร่วมด้วย แต่ถูกสกัดกั้นจากเจ้าหน้าที่ตำรวจตลอดเส้นทาง อย่างไรก็ตาม ผู้ชุมนุมสามารถเดินทางมารวมตัวกันที่หน้าโรงแรมเจบีได้สำเร็จ และในช่วงกลางคืนเวลา 20.44 น. ขณะที่ผู้ชุมนุมบางส่วนกำลังทำละหมาด ตำรวจได้ตั้งแถวถือโล่พลาสติกและกระบอง เตรียมพร้อมเมื่อมีเสียงเป่านกหวีด หลังจากนั้นตำรวจเริ่มเดินหน้า ดันผู้ชุมนุมเข้าไปอย่างต่อเนื่อง ตำรวจได้ตีกระจกหน้ารถยนต์จนแตก และตั้งนางสาวศุภวราวรรณ ชนะสงคราม ลงจากรถและได้กระชากนายกิตติเทพ สุทธิสว่าง ที่นั่งอยู่ในรถคันดังกล่าวลงมาด้วย

และทางตำรวจยังคงเดินหน้าเสริมกำลังเข้าไป มีการทุบตีกันอย่างซุ่มมุน พร้อมกับมีเสียงขับไล่ให้ผู้ชุมนุมกลับบ้าน ในที่สุดกลุ่มผู้ชุมนุมได้แตกหนีกันไปคนละทิศคนละทาง เหตุการณ์ครั้งนี้ทำให้มีผู้ชุมนุมบาดเจ็บจำนวนมากและเจ้าหน้าที่องค์กรพัฒนาเอกชนถูกจับกุม 12 คน ปฏิบัติการณ์ดังกล่าวใช้เวลาประมาณ 12 นาที

วันที่ 21 ธันวาคม 2545 พนักงานสอบสวน สถานีตำรวจภูธรอำเภอหาดใหญ่ยื่นคำร้องต่อศาลจังหวัดสงขลา ฝากขังผู้ต้องหาทั้ง 12 คน ในข้อหา ร่วมกันทำร้ายร่างกายเจ้าพนักงาน พกพาอาวุธในที่สาธารณะโดยเปิดเผยหรือโดยไม่มีเหตุอันสมควร ไม่ปฏิบัติตามคำสั่งเจ้าพนักงานซึ่งสั่งการตามหน้าที่ ร่วมกันใช้กำลังประทุษร้ายหรือขู่เข็ญว่าจะใช้กำลังประทุษร้ายเจ้าพนักงานซึ่งปฏิบัติตามหน้าที่

วันที่ 22 ธันวาคม 2545 องค์กรต่างๆ ได้แก่ คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนของสภาทนายความ กลุ่มนักวิชาการภาคใต้ เครือข่ายองค์กรพัฒนาเอกชนและองค์กรประชาธิปไตย 15 องค์กร ต่างออกแถลงการณ์ประณามการใช้ความรุนแรงปราบปรามผู้ชุมนุมคัดค้านโครงการ และเรียกร้องให้ปล่อยตัวผู้ถูกจับกุมทั้ง 12 คนโดยไม่มีเงื่อนไข

วันที่ 26 ธันวาคม 2545 คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ออกแถลงการณ์แสดงความห่วงใยในพฤติกรรมที่ส่อไปในทางคุกคามด้วยการใช้อำนาจพลการและกำลังรุนแรง อันจะเป็นชนวนไปสู่การละเมิด ฝ่าฝืนและถึงขั้นล้มล้างรัฐธรรมนูญ พร้อมทั้งแต่งตั้งคณะกรรมการเพื่อศึกษาและตรวจสอบกรณีเหตุการณ์รุนแรงอันเนื่องมาจากโครงการท่อก๊าซไทย - มาเลเซีย โดยกำหนดให้คณะกรรมการฯ มีอำนาจตรวจสอบกรณีเหตุการณ์รุนแรงดังกล่าว

วันที่ 29 มกราคม 2546 คณะอนุกรรมการเพื่อศึกษาและตรวจสอบฯ ประชุมครั้งที่ 6/2546 นัดหมายให้เจ้าหน้าที่ฝ่ายรัฐอันประกอบด้วยนายวันมูหะมัดนอร์ มะทา พลตำรวจเอกสันต์ ศรีदानนท์ พลตำรวจเอกวิชชัย ภัยลี พลตำรวจตรีสีนฐานชยชนนท์ พลตำรวจตรีชัยยันต์ มะกล้าทอง พันตำรวจเอกสุรัช

สีสุข พันตำรวจเอกคำรณวิทย์ รูปกระจ่าง และนายอำนาจรองเงิน ผู้ว่าราชการจังหวัดสงขลา มาให้ข้อมูลประกอบการตรวจสอบเหตุการณ์ดังกล่าว แต่บุคคลดังกล่าว ไม่มาชี้แจงข้อเท็จจริงต่อคณะอนุกรรมการฯ โดยให้เหตุผลว่าติดราชการ และต่อมาอ้างว่ามีการฟ้องคดีอยู่ในศาลแล้ว จึงขอไม่มาชี้แจงข้อเท็จจริง เพราะจะเป็นการละเมิดอำนาจศาล

วันที่ 7 กุมภาพันธ์ 2546 คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ แถลงข่าวเพื่อชี้แจงเกี่ยวกับการตรวจสอบกรณีเหตุการณ์รุนแรงที่เกิดขึ้นวันที่ 20 ธันวาคม 2545 และเพื่อยืนยันถึงพันธะหน้าที่ของบุคคลหรือเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องในอันที่จะพึงให้ความร่วมมือชี้แจงข้อเท็จจริงต่อคณะกรรมการเพื่อศึกษาและตรวจสอบฯ เพื่อให้กระบวนการตรวจสอบเป็นไปอย่างสมบูรณ์และโปร่งใส

สรุปผลการณ์ต่อกรณีเหตุการณ์รุนแรงอันเนื่องมาจากโครงการท่อก๊าซไทย-มาเลเซีย โดยกลุ่มและองค์กรต่าง ๆ

แถลงการณ์ของกลุ่มนักวิชาการภาคใต้

ประณามการกระทำที่รุนแรงเกินกว่าเหตุของเจ้าหน้าที่ตำรวจ เป็นการกระทำที่มีการวางแผนล่วงหน้า รัฐบาลไม่ทำตามที่ได้ตกลงไว้กับประชาชนและตามที่ได้ประสานงานไว้ล่วงหน้า กลุ่มผู้ชุมนุมไม่ได้ตอบโต้เจ้าหน้าที่ตำรวจ แถลงการณ์เรียกร้องให้สังคมอย่าหลงเชื่อตำรวจเพราะมีการบิดเบือนข้อเท็จจริง พร้อมทั้งเรียกร้องให้ปล่อยตัวเอ็น จี โอ ทุกคนโดยไม่มีเงื่อนไข เพราะพวกเขาต้องได้รับสิทธิพื้นฐานต่าง ๆ อีกทั้งต้องให้ผู้ที่มิโรคประจำตัวได้พบแพทย์เพื่อรักษาตัวโดยด่วน

แถลงการณ์ของกลุ่มองค์กรพัฒนาเอกชน

ประณามรัฐบาลที่ใช้กำลังเกินกว่าเหตุในการสลายการชุมนุมซึ่งเป็นสิทธิตามรัฐธรรมนูญ พร้อมทั้งเรียกร้องให้ปล่อยตัวผู้ถูกจับกุม โดยไม่มีเงื่อนไข และให้ทบทวนโครงการท่อส่งก๊าซไทย-มาเลเซีย

แถลงการณ์ของคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนสภาพนายความ ตั้งข้อสังเกตในเชิงกฎหมายว่า การชุมนุมโดยสงบและปราศจากอาวุธ เป็นสิทธิของประชาชนที่ได้รับความคุ้มครองตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 44 และกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง พ.ศ. 2509 นอกจากนี้การขัดขวางการเดินทางอย่างสงบบนถนนสาธารณะ เป็นการขัดขวางการใช้สิทธิตามที่กำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญ มาตรา 36 แถลงการณ์เรียกร้องให้รัฐบาลกำหนดมาตรการอำนวยความสะดวกแก่ผู้ชุมนุม เพื่อให้สามารถใช้สิทธิและเสรีภาพได้เต็มที่ และระบุว่า ในการจับกุม ต้องมีการแจ้งข้อกล่าวหาทันที และต้องให้สิทธิพื้นฐานต่างๆ เช่น การพบทนายความ การประกันตัว และเมื่อสอบสวนแล้วไม่พบความผิดใด ต้องปล่อยตัวทันที

แถลงการณ์คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ฉบับที่ 1

แสดงความกังวลใจต่อเหตุการณ์รุนแรงดังกล่าวว่าจะเป็นชนวนความขัดแย้งภายในชาติ หากมีการบิดเบือนข้อมูล แถลงการณ์ชี้ให้เห็นสาเหตุของความรุนแรงว่ามาจากการละเลยไม่ปฏิบัติตามหลักการสิทธิและเสรีภาพที่รัฐธรรมนูญให้การรับรอง จึงขอสื่อสารกับประชาชนทั้งประเทศถึงความสำคัญและความจำเป็นในการศึกษา ติดตามและวิเคราะห์เหตุการณ์ครั้งนี้ อีกทั้งยังต้องสอดส่องดูแลนโยบายและโครงการพัฒนาของรัฐอย่างใกล้ชิด เพราะโครงการที่ก่อภัยไทย-มาเลเซียเป็นเพียงหนึ่งในหลายๆ โครงการที่จะเป็นปัญหาในอนาคต

แถลงการณ์คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ฉบับที่ 2

แสดงความห่วงใยที่รัฐบาลไม่ได้พยายามแก้ไขปัญหาย่างโปร่งใส ตรงไปตรงมา แต่กลับแสดงพฤติกรรมก้าวร้าว ยั่วให้เกิดบรรยากาศความเกลียดชังและความหวาดระแวงในสังคมไทย โดยระบุว่า การกระทำดังกล่าวเป็นสัญญาณการกลับมาของเผด็จการ และอาจลุกลามกลายเป็นวิกฤติล้มล้างรัฐธรรมนูญ

คมคำคน

“เป็นนายให้อีกไพร่ เป็นใหญ่ให้อีกหมู่
เป็นปู่ให้อีกหลาน เป็นกวานให้อีกลูกบ้าน”

- คำแปล** เป็นผู้บังคับบัญชาให้รักลูกน้อง เป็นหัวหน้าให้รักหมู่คณะ เป็นปู่ให้รักหลาน เป็นผู้ปกครองให้รักชาวบ้าน ชาวเมือง
- คำศัพท์** หมู่ คณะผู้ร่วมงาน เพื่อนร่วมงาน
กวาน (ออกเสียงกวน) ตำแหน่งขุนนางโบราณ เช่น กวานบ้าน หมายถึง หัวหน้าหมู่บ้าน
- คำอธิบาย** ญัตติคำสอนบทนี้เป็นแนวปฏิบัติของผู้เป็นใหญ่หรือเป็นผู้นำในสังคม นับตั้งแต่สังคมระดับครอบครัว อันมีปู่ย่าตายายเป็นใหญ่ ก็ให้ผู้เป็นใหญ่เหล่านี้รักลูกรักหลาน ระดับหมู่บ้าน ก็ให้หัวหน้าหมู่บ้าน รักลูกบ้าน ระดับเมืองและประเทศชาติก็ให้ผู้ปกครองประเทศชาติบ้านเมืองรักผู้คนในชาติบ้านเมืองนั้น หรือในสังคมอันเป็นหมู่คณะกลุ่มเล็กกลุ่มใหญ่ก็ให้ผู้เป็นหัวหน้าคณะรักคนอื่น ๆ ในหมู่คณะนั้น ญัตติบทนี้คือธรรมะประการหนึ่งของการเป็นผู้นำ นั่นคือให้มีความรัก ความเมตตา ต่อผู้ที่อยู่ในหมู่คณะของตน

ที่มา : ภาษิตของชาวอีสาน : ญา ภูมิปัญญาอีสาน โดย คำหมาน คนไค

สิทธิมนุษยชนศึกษาในสังคมไทย: การสรุปบทเรียน ความขัดแย้ง ระหว่างภาครัฐและประชาชน ในกรณีทอผ้า ไทย-มาเลเซีย

เหตุการณ์ความขัดแย้งที่นำไปสู่ความรุนแรงอันเนื่องมาจากการต่อต้านโครงการวางท่อส่งก๊าซไทย-มาเลเซีย เป็นเพียงหนึ่งในหลายๆ เหตุการณ์ความรุนแรงที่เกิดขึ้นซ้ำแล้วซ้ำเล่าในสังคมไทย อันเป็นการชี้ให้เห็นว่า สังคมยังขาดทักษะในการเรียนรู้และใช้เหตุการณ์ที่เกิดขึ้น เป็นบทเรียนในการสร้างระบบป้องกันความรุนแรงในอนาคต หรืออาจกล่าวได้ว่า เหตุการณ์ความรุนแรงต่างๆ สะท้อนให้เห็นความไม่เข้มแข็งของสิทธิมนุษยชนศึกษา เนื่องจากยังไม่สามารถเป็นเครื่องมือสำคัญในการให้ความรู้ และสร้างจิตสำนึกในการเคารพหลักการสิทธิมนุษยชน

ด้วยเล็งเห็นว่าความขัดแย้งที่เกิดขึ้นอย่างกว้างขวางในสังคมไทยขณะนี้ จะกลายเป็นความรุนแรงได้ในอนาคต คณะอนุกรรมการสิทธิมนุษยชนศึกษา ในคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติจึงได้จัดกิจกรรมการสัมมนาหัวข้อ “การสรุป

บทเรียนความขัดแย้งระหว่างรัฐกับประชาชนในกรณีโครงการทอผ้าไทย - มาเลเซีย” ณ อาคารรัฐสภา ในวันที่ 28 มกราคม 2546 โดยเน้นการเรียนรู้เรื่องสิทธิมนุษยชนจากเหตุการณ์จริง เพื่อให้เห็นแง่มุมต่างๆ ของสิทธิมนุษยชน และทางเลือกในการแก้ไขความขัดแย้ง และเพื่อเป็นเวทีเรียนรู้และสรุปบทเรียนจากเหตุการณ์รุนแรงที่เกิดขึ้น เพื่อหาแนวทางป้องกันอย่างยั่งยืนในอนาคต

วิทยากรการสัมมนาประกอบด้วยผู้ที่เกี่ยวข้องกับเหตุการณ์ความรุนแรงที่หาเหตุใหญ่ เมื่อคืนวันที่ 20 มกราคม 2546 คือ ตัวแทนเจ้าหน้าที่ตำรวจ ผู้ทำงานองค์กรพัฒนาเอกชนที่คัดค้านโครงการ ตัวแทนสื่อมวลชน นักวิชาการที่เชี่ยวชาญในเรื่องสันติวิธี และกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ วิทยากรได้แสดงทัศนะไว้ตรงกันประการหนึ่งว่า นับวันความขัดแย้งและความรุนแรงจะเพิ่มมากขึ้น ดังนั้น ถึงเวลาแล้วที่สังคมไทยต้องมีกลไก

ในการแปรเปลี่ยนความขัดแย้งไปสู่ความสัมพันธ์ที่สร้างสรรค์ การศึกษาและเผยแพร่แนวคิด สันติวิธี จึงเป็นกรณีเร่งด่วนที่รัฐน่าจะต้องนำมาใช้

อย่างไรก็ตามมีข้อสังเกตที่น่าสนใจจากนายสมหมาย ปาโรจันต์ บรรณาธิการอำนวยการหนังสือพิมพ์มติชนว่า ปัจจุบันมีกลไกในการป้องกันและแก้ไขปัญหาคความขัดแย้งอยู่แล้ว แต่กลไกต่างๆ ไม่สามารถดำเนินได้อย่างมีประสิทธิภาพ จึงไม่แน่ใจว่า การพยายามหาทางออกใหม่ๆ ภายใต้โครงสร้างเดิมจะสามารถแก้ไขปัญหาได้อย่างแท้จริงหรือไม่ ซึ่งสอดคล้องกับนายบรรจง นะแส ผู้ปฏิบัติงานองค์กรพัฒนาเอกชนที่คัดค้านโครงการท่อก๊าซไทย-มาเลเซียมาตลอด ให้เหตุผลว่า ความรุนแรงที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน เป็นความรุนแรงเชิงโครงสร้าง ไม่ว่าจะเป็นโครงสร้างทางการเมือง เศรษฐกิจ สังคม การศึกษา หรือวัฒนธรรม ดังนั้น การป้องกันและแก้ไขปัญหาคความรุนแรงในระยะยาวนั้น ต้องมองปัญหาอย่างเป็นองค์รวม โดยการผนวกแนวทางการปรับปรุงโครงสร้างกฎหมาย นโยบาย และสังคม กับการสร้างวัฒนธรรมสิทธิมนุษยชน หรือวัฒนธรรมที่ไม่สนับสนุนความรุนแรง หรือการบริหารราชการอย่างมีประสิทธิภาพและมีคุณธรรมสำนึกกำกับ

ศาสตราจารย์ (พิเศษ) ชลธิรา สัตยารัตนา ได้ยืนยันในกลไกที่มีอยู่แล้วคือรัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบัน (2540) หมวดที่ว่าด้วยสิทธิและเสรีภาพของประชาชน โดยเฉพาะในมาตรา 4 ที่กำหนดรับรองศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ และมาตรา 46 ที่ว่าด้วยสิทธิชุมชนในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม โดยได้เสนอข้อค้นพบจากโครงการวิจัย “สิทธิชุมชนท้องถิ่น จากจารีตประเพณีสู่สถานการณ์ปัจจุบัน” ที่ยืนยันถึงศักยภาพและภูมิปัญญาของชุมชนในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติอย่างยั่งยืน

การเสวนาเพื่อสรุปบทเรียนความขัดแย้งระหว่างภาครัฐกับประชาชนในครั้งนี้ เป็นกระบวนการหนึ่งของสิทธิมนุษยชนศึกษาของกรรฐสถาบันการศึกษาที่ให้ความสำคัญกับการแลกเปลี่ยนความรู้ ความคิดเห็น และประสบการณ์ เพื่อให้เห็นทางเลือกที่หลากหลาย ไม่ว่าจะเป็น การเผยแพร่แนวทางสันติวิธี การกำหนดให้สิทธิชุมชนเป็นยุทธศาสตร์ของชาติ หรือ การปรับโครงสร้างที่ไม่เป็นธรรม เช่น กฎหมาย และนโยบายของรัฐในด้านต่างๆ พร้อมๆ กับการปรับวัฒนธรรมอำนาจนิยมให้แปรเปลี่ยนไปสู่วัฒนธรรมสิทธิมนุษยชน ซึ่งต้องอาศัยกระบวนการสิทธิมนุษยชนศึกษาในรูปแบบที่หลากหลาย และมีความต่อเนื่อง

รัฐธรรมนูญไทยกับ สิทธิมนุษยชนสากล

เมื่อวันที่ 10 ธันวาคม 2545 คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ได้จัดกิจกรรม “วันรัฐธรรมนูญและวันสิทธิมนุษยชนสากล” ด้วยเห็นความสำคัญของวันดังกล่าวสองประการ คือ เป็นวันรัฐธรรมนูญของไทย และเป็นวันสิทธิมนุษยชนสากลที่องค์การสหประชาชาติได้มีมติรับรองปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชนเมื่อ ปี 2491 โดยกิจกรรมประกอบด้วย การเสวนาบอกเล่าประสบการณ์การถูกละเมิดสิทธิมนุษยชนของคนชายขอบ และการอภิปรายประเด็น “ความคาดหวังต่อการทำงานของคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ”

วันรัฐธรรมนูญปีนี้ นับว่ามีความสำคัญยิ่ง เพราะครบรอบ 5 ปีของรัฐธรรมนูญฉบับประชาชน (พ.ศ. 2540) ซึ่งนับเป็นครั้งแรกในประวัติศาสตร์ของไทยที่รัฐธรรมนูญได้บัญญัติรับรองศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ ในมาตรา 4 “ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ สิทธิและเสรีภาพของบุคคลย่อมได้รับความคุ้มครอง” ดังนั้น วันรัฐธรรมนูญและวันสิทธิมนุษยชนสากล จึงถือเป็นวันเดียวกัน ในจิตวิญญาณของการเชิดชูศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ และเนื่องในโอกาสครบรอบ 5 ปีของรัฐธรรมนูญฉบับประชาชนนี้เองที่มีกระแสเรียกร้องให้มีการแก้ไขรัฐธรรมนูญตามที่ได้บัญญัติไว้ในส่วนท้ายของรัฐธรรมนูญ ซึ่ง ศ.เสน่ห์ จามริก ประธานกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติได้เรียกร้องต่อสังคมให้ร่วมกันทบทวนรัฐธรรมนูญ แต่เน้นย้ำว่าการทบทวนนี้ไม่ได้หมายถึงการแก้ไขรัฐธรรมนูญ หากแต่เป็นการผลักดันให้มาตราต่าง ๆ ที่ว่าด้วยสิทธิมนุษยชน และแนวนโยบายพื้นฐานแห่งรัฐได้รับการนำไปปฏิบัติอย่างจริงจัง

ในช่วงการเสวนา “เล่าขานตำนานคนทุกข์” ตัวแทนของคนชายขอบ ได้แก่ ผู้ใช้แรงงาน ผู้ที่อาศัยอยู่ในชุมชนแออัด และชนเผ่ากะเหรี่ยง ได้บอกเล่าความทุกข์ยากของพวกเขาที่ต้องเผชิญกับการละเมิดสิทธิมนุษยชนในรูปแบบต่าง ๆ โดยตัวแทน

ชาวบ้านในชุมชนแออัดคลองเตย ได้บอกเล่าปัญหาของชาวชนบทที่อพยพหนีความยากจนมาบุกเบิกที่ดินในเมืองกลายเป็นคนจนเมืองในชุมชนแออัด ต้องเผชิญกับปัญหาสารพิษและปัญหาขาดที่อยู่อาศัยเมื่อเกิดเหตุเพลิงไหม้ สิ่งที่คุณจนเมืองเรียกร้อง คือ พ.ร.บ. ชุมชนแออัด ที่จะเข้ามาช่วยคุ้มครองสิทธิในที่อยู่อาศัย การอยู่ในสภาพแวดล้อมที่ดีปราศจากสารพิษ ส่วนตัวแทนผู้ใช้แรงงานสะท้อนปัญหาของคนงานในโรงงานอุตสาหกรรม ที่ต้องประสบกับการละเมิดสิทธิแรงงานในเรื่องค่าจ้างที่ต่ำกว่ามาตรฐานและการถูกขัดขวางไม่ให้ก่อตั้งสหภาพแรงงาน เนื่องจากฝ่ายนายจ้างมีทัศนคติว่า สหภาพแรงงานเป็นตัวปัญหา และจะสร้างความเข้มแข็งให้ฝ่ายลูกจ้างในการต่อรองกับนายจ้าง สำหรับตัวแทนชาวกะเหรี่ยงจากบ้านคลิตี้ล่าง จังหวัดกาญจนบุรี ซึ่งเป็นหมู่บ้านเก่าแก่อายุกว่าร้อยปี ได้เปิดเผยสภาพชีวิตที่ต้องเผชิญกับปัญหาสารตะกั่ว ที่เมื่อปี 2519 โรงแต่งแร่ได้ปล่อยน้ำปนเปื้อนสารตะกั่วลงลำห้วยคลิตี้ ซึ่งเป็นแหล่งน้ำกิน น้ำใช้ของทั้งหมู่บ้าน ส่งผลกระทบต่อสุขภาพของชาวบ้าน กระทรวงสาธารณสุขเองก็ได้เข้ามาตรวจสอบและห้ามไม่ให้ใช้น้ำ และห้ามกินปลาในลำห้วย เพราะมีสารตะกั่วอยู่ในน้ำเป็นจำนวนมาก และจากการตรวจเลือดในชาวบ้านพบปริมาณสารตะกั่วในเลือดสูงเกินกว่าค่ามาตรฐาน

เรื่องราวเหล่านี้ล้วนสะท้อนให้เห็นว่า หมวดสิทธิ และเสรีภาพของประชาชน ในรัฐธรรมนูญฉบับประชาชนยังเป็นเพียงตัวอักษรที่ไม่มีการนำไปปฏิบัติอย่างจริงจัง เพราะแม้ประชาชนจะได้เรียนรู้จากรัฐธรรมนูญว่า สิทธิของกลุ่มและชุมชนต้องได้รับความคุ้มครอง แต่ปัจจุบันยังไม่มียุทธวิธีที่มีประสิทธิภาพในการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชนของประชาชนได้

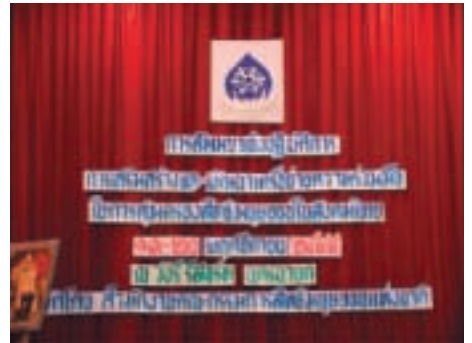
ในช่วงการเปิดเวทีสัมมนา “ความคาดหวังต่อคณะกรรมการสิทธิมนุษยชน

แห่งชาติ” โดยนักวิชาการ สื่อมวลชน เจ้าหน้าที่ภาครัฐ สมาชิกวุฒิสภา และประชาชนที่ต่อสู้เพื่อให้ชุมชนมีสิทธิในการกำหนดทิศทางการพัฒนาในชุมชน ทำให้เห็นความละเอียดอ่อนและสลัษะซับซ้อนของประเด็นสิทธิมนุษยชนมากยิ่งขึ้น กล่าวคือ นับวัน “สิทธิมนุษยชน” จะเป็นคำที่มีการนำไปใช้อย่างกว้างขวางทั้งโดยผู้ที่ถูกละเมิดจากนโยบายของรัฐ และผู้ที่ไม่เคยต้องเสียสละอะไรให้กับนโยบายการพัฒนาของรัฐแต่กลับพร้อมที่จะปฏิเสธหลักการสิทธิมนุษยชน ดังนั้นคณะกรรมการสิทธิฯ ในฐานะสถาบันสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ จึงถูกคาดหวังให้สื่อสารกับสาธารณะ โดยการนำเสนอรายงานประเมินสถานการณ์สิทธิมนุษยชนที่ตรงไปตรงมา และสร้างองค์ความรู้ด้านสิทธิมนุษยชนในบริบทของสังคมไทย เพื่อใช้เป็นฐานในการปฏิบัติงานที่นำไปสู่การเปลี่ยนแปลงทางนโยบาย ทั้งนี้ ภารกิจของคณะกรรมการสิทธิฯ จะสำเร็จได้หรือไม่ ขึ้นอยู่กับความเป็นเอกภาพและความเป็นสถาบันที่ทรงเกียรติ มีความเป็นกลาง และมีความน่าเชื่อถือของคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

เสียงของคนชายขอบ นักวิชาการ สื่อมวลชน เจ้าหน้าที่ภาครัฐ ผู้พิทักษ์สิทธิมนุษยชน และฝ่ายการเมือง ล้วนพูดเป็นเสียงเดียวกันว่าการละเมิดสิทธิมนุษยชนโดยนโยบายของรัฐกำลังเกิดขึ้นอย่างกว้างขวาง และคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ต้องสื่อสารกับสาธารณะ และปฏิบัติงานระดับนโยบาย บนฐานของข้อมูลและความรู้ เพื่อปกป้องและส่งเสริมสิทธิมนุษยชนในสังคมไทย ซึ่งจะนำไปสู่การบรรลุซึ่งเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญฉบับประชาชน

เครือข่ายสิทธิมนุษยชน : ยุทธศาสตร์การทำงานด้านสิทธิมนุษยชน

ปัจจุบัน มีเครือข่ายประเภทต่าง ๆ เกิดขึ้นมากมาย ในสังคมไทย มีทั้งเครือข่ายประชาสังคม เครือข่ายองค์กรชุมชน เครือข่ายองค์กรพัฒนาเอกชน เครือข่ายนักวิชาการเพื่อสังคม และอื่น ๆ อีกมาก โดยองค์กรหรือบุคคลที่มาร่วมตัวกันเป็นเครือข่ายนั้น จะมีกลุ่มเป้าหมายในการทำงานคล้ายคลึงกัน เช่น ทำงานกับเด็ก สตรี ผู้สูงอายุ หรือมีประเด็นที่สนใจเหมือนกัน เช่น ทำงานด้านสิ่งแวดล้อมเหมือนกัน หรือมีพื้นที่ในการทำงานเดียวกัน เช่น ปฏิบัติงานในภาคเหนือ ภาคใต้ เป็นต้น เมื่อนำความเชี่ยวชาญและประสบการณ์ของบุคคลและองค์กรต่าง ๆ มาประสานผนึกกำลังกันแล้ว จะทำให้การทำงานขยายขอบเขตกว้างขวางในลักษณะทวีคูณมากยิ่งขึ้น ตามจำนวนสมาชิกองค์กร ผนวกกับศักยภาพของกลุ่มหรือองค์กรที่มีปฏิสัมพันธ์กัน

เครือข่ายในฐานะยุทธศาสตร์ของงานด้านสิทธิมนุษยชน

แม้การทำงานโดยอาศัยกลไกเครือข่าย จะเป็นยุทธศาสตร์ที่ได้รับความสำคัญมากในปัจจุบัน เพราะสามารถดึงความชำนาญและประสบการณ์ที่กระจายอยู่ในมุมต่าง ๆ ของสังคมมาเชื่อมโยงกันอย่างเป็นระบบ หลีกเลี่ยงการทำงานในลักษณะต่างคนต่างทำ และขยายขอบเขตการทำงานได้กว้างขวางยิ่งขึ้น แต่จนถึงปัจจุบันยังไม่มีการสรุปบทเรียน ประสบการณ์ และองค์ความรู้ด้าน “การเสริมสร้างเครือข่าย” อย่างเป็นระบบ ทำให้ผู้คนในแวดวงพัฒนาต่างเข้าใจความหมายของเครือข่าย กลไก และธรรมชาติของเครือข่ายต่างกันไป จนอาจไม่สามารถนำแนวคิดนี้มาปรับใช้ในการทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ

คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ เห็นความสำคัญของการทำงานเครือข่ายในเชิงยุทธศาสตร์ของการสร้างพลังร่วมในงานสิทธิมนุษยชน จึงได้จัดการสัมมนาหัวข้อ “การเสริมสร้างและพัฒนาเครือข่ายความร่วมมือในการคุ้มครองสิทธิมนุษยชนในสังคมไทย” เมื่อวันที่ 19-20 พฤศจิกายน 2545 ณ วังริ้วสอรัท จ.นครนายก โดยเชิญบุคคล และกลุ่มบุคคลต่าง ๆ ทั้งจากองค์กรภาครัฐ องค์กรพัฒนาเอกชน องค์กรประชาชน และภาคประชาสังคมทั่วประเทศเข้าร่วมแลกเปลี่ยนข้อมูล ประสบการณ์ และระดมความคิดเห็นเกี่ยวกับ อำนาจ หน้าที่ ภารกิจ และโครงสร้างของคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ กับงานการประสานความร่วมมือในการดำเนินงานด้านการคุ้มครองสิทธิมนุษยชน

ประสบการณ์และบทเรียน จากการสัมมนา : เรียนรู้ และเคารพเอกลักษณ์ของ เครือข่าย

ในการสัมมนากลุ่มย่อย
องค์กรจากภาคเหนือ ซึ่งให้เห็น
ว่าองค์กรที่ทำงานด้านสิทธิ
มนุษยชนในพื้นที่ มีตัวตนและ
เอกลักษณ์เฉพาะของตน องค์กร
ต่าง ๆ ในพื้นที่รู้จัก คู่กันเคยกัน
เป็นอย่างดี มีการทำงานเชื่อม
ประสานกันอยู่แล้วในระดับหนึ่ง
หรืออาจพูดได้ว่ามีเครือข่ายการ
ทำงาน ด้านสิทธิมนุษยชนใน
พื้นที่อยู่แล้ว หากคณะกรรมการ
สิทธิฯ ต้องการสร้างเครือข่าย
กับองค์กรเครือข่ายในพื้นที่ต่าง ๆ
คณะกรรมการสิทธิฯ จะต้อง
เรียนรู้ธรรมชาติ ความต้องการ
ความเชี่ยวชาญ ปัญหาและ
สิ่งแวดล้อมขององค์กรเครือข่าย

ต่าง ๆ และที่สำคัญต้องเคารพในเอกลักษณ์ของเครือข่ายด้วย
ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ ศ.เสนห์ จามริก ประธานกรรมการ
สิทธิมนุษยชนแห่งชาติที่กล่าวปิดการสัมมนาโดยเน้นย้ำว่า
“องค์กรท้องถิ่นต้องรักษาเอกลักษณ์ของตัวเอง อย่าให้
เสียไปเพราะมาคบค้ากับคณะกรรมการสิทธิฯ เพราะ
ตัวตนขององค์กรนั้น ๆ เป็นสิ่งที่มีค่ายิ่ง”

ความสัมพันธ์ที่ยั่งยืนของเครือข่ายเกิดจากความ สัมพันธ์ที่เท่าเทียมกัน

ในระหว่างการสัมมนากลุ่มย่อย คำถามที่พบในทุกกลุ่ม
ภูมิภาค คือ รูปแบบความสัมพันธ์ระหว่างองค์กรเครือข่าย
กับคณะกรรมการสิทธิฯ จะเป็นอย่างไร? โดยต่างเกรงว่า
องค์กรเครือข่ายจะเป็นเพียงเฟืองเล็ก ๆ ที่คอยทำงานให้
คณะกรรมการสิทธิฯ เท่านั้น จึงมีการระดมความคิดเห็น
อย่างกว้างขวางและนำไปสู่แนวคิดร่วมในการทำงานลักษณะ
เครือข่ายที่ยั่งยืนและสามารถเป็นกลไกในการทำงานด้านสิทธิ
มนุษยชนได้อย่างแท้จริงว่า ต้องทำงานร่วมกันบนพื้นฐานความ
สัมพันธ์ที่เท่าเทียมกัน มีการสื่อสารสองทิศทาง มีการแลกเปลี่ยน
ข้อมูล ประสบการณ์ ความรู้ และความร่วมมืออย่างต่อเนื่อง และ
สม่ำเสมอนอกจากนี้ยังต้องมีเครือข่ายที่หลากหลายทั้งในแง่ของ
พื้นที่ทางภูมิศาสตร์ หลากหลายทั้งในเชิงประเด็น กลุ่มเป้าหมาย

และระดับ เปิดโอกาสให้บุคคล หรือองค์กรอื่น ๆ ทั้งภาครัฐ
ภาคประชาชน ภาคประชาสังคม และองค์กรพัฒนาเอกชน ที่มีใจ
ที่จะทำงานด้านสิทธิมนุษยชน เข้ามาร่วมเป็นเครือข่ายด้วย

ผลิยหลังแล่นางานเครือข่าย

แม้ว่าการสัมมนาเครือข่ายที่วังริจะเป็นก้าวแรกของการ
ทำงานอย่างเต็มคณะของคณะกรรมการสิทธิฯ ชุดปัจจุบันที่
พยายามสร้างเครือข่ายด้านสิทธิมนุษยชนให้มีความยั่งยืน และ
แน่นแฟ้น แต่บทเรียนและประสบการณ์จากการสัมมนาที่วังรินั้น
มีคุณค่าต่อการสร้างองค์ความรู้ด้านการส่งเสริมและประสานงาน
เครือข่ายเป็นอย่างยิ่ง เพราะเป็นฐานข้อมูลที่ได้มาจากการสังเกต
ของกลุ่มที่ทำงานด้านสิทธิมนุษยชนระดับรากหญ้าในสังคมไทย
อย่างแท้จริง

คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติกับก้าวต่อไป ของการ เสริมสร้างเครือข่ายสิทธิมนุษยชน

นอกจากเครือข่ายคุ้มครอง
สิทธิมนุษยชนแล้ว คณะกรรมการ
สิทธิมนุษยชนแห่งชาติยังได้วาง
เป้าหมายในการเสริมสร้างเครือ
ข่ายสิทธิมนุษยชนโดยให้ความ
สำคัญกับอำนาจหน้าที่ในการ
ส่งเสริมการศึกษา และการเผยแพร่
ความรู้ด้านสิทธิมนุษยชนและการ
เสนอแนะในการปรับปรุงกฎหมาย
เพื่อการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิ
มนุษยชนด้วยกระบวนการยุติธรรม
โดยได้กำหนดให้มีการสัมมนาเรื่อง
“การเสริมสร้างเครือข่ายความ
ร่วมมือในการเผยแพร่และพัฒนา
องค์ความรู้สิทธิมนุษยชนในสังคม
ไทย” วันที่ 25-26 มีนาคม
2546 ณ โรงแรมรอยัลริเวอร์
กรุงเทพฯ และการสัมมนาเรื่อง
“การเสริมสร้างและพัฒนา
เครือข่ายความร่วมมือในงานสิทธิ
มนุษยชนด้านนโยบาย กฎหมาย
และกระบวนการยุติธรรมกับการ
จัดการฐานทรัพยากร” ระหว่างวัน
ที่ 31 มีนาคม - 1 เมษายน 2546
ณ โรงแรมเอเชีย กรุงเทพมหานคร
(ติดตามสาระสำคัญในมุมมองสิทธิฉบับหน้า)

เวทีสิทธิ เป็นพื้นที่เปิดเพื่อให้บุคคล กลุ่ม หรือองค์กรต่าง ๆ ได้แสดงความคิดเห็นในประเด็นเกี่ยวกับสิทธิมนุษยชนหรือในเรื่องที่ต้องการสื่อสารกับคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ทั้งในแง่ของการร้องเรียน การเสนอข้อคิดเห็น ฯลฯ สำหรับมุมมองสิทธิฉบับนี้ เสนอหนังสือร้องเรียนของเครือข่ายประชาชนต่อต้านโครงการท่อส่งก๊าซ โรงแยกก๊าซธรรมชาติไทย-มาเลเซีย และอุตสาหกรรมต่อเนื่อง จังหวัดสงขลา ที่ได้มายื่นต่อคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติเมื่อวันที่ 23 ธันวาคม 2545 หรือหลังจากเกิดเหตุการณ์รุนแรงเพียง 3 วัน

เครือข่ายประชาชนต่อต้านโครงการท่อส่งก๊าซ โรงแยกก๊าซธรรมชาติ ไทย-มาเลเซีย และอุตสาหกรรมต่อเนื่อง จังหวัดสงขลา

23 ธันวาคม 2545

เรื่อง การตั้งคณะกรรมการสอบสวนข้อเท็จจริงกรณีการปราบปรามผู้คัดค้านท่อก๊าซ กราบเรียน ประธานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

จากเหตุการณ์การปราบปรามและทำร้ายกลุ่มผู้ชุมนุมคัดค้านโครงการท่อส่งก๊าซ ไทย-มาเลเซีย ณ กลางเมืองหาดใหญ่ เมื่อคืนวันที่ 20 ธันวาคม ที่ผ่านมา จนเป็นเหตุให้ชาวบ้านและนักศึกษาได้รับบาดเจ็บและทรัพย์สินของกลุ่มผู้คัดค้านเสียหายอย่างมาก ตลอดจนมีการจับกุมคุมขังเจ้าหน้าที่องค์กรพัฒนาเอกชนจำนวน 12 คน ในลักษณะรุนแรงเกินกว่าเหตุและละเมิดต่อขั้นตอนที่ถูกต้องเป็นธรรม การปฏิบัติต่อผู้ต้องหาในเวลาต่อมาทั้งละเมิดสิทธิขั้นพื้นฐานอย่างร้ายแรง และไม่คำนึงถึงศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์โดยสิ้นเชิง ในขณะที่เดียวกัน รัฐบาลกลับใช้สื่อที่มีอยู่ในมือบิดเบือนข่าวสารเหตุการณ์ บ้ายความผิดให้แก่ผู้ชุมนุม

นอกจากนี้ รัฐบาล โดยเฉพาะอย่างยิ่ง นายกรัฐมนตรี รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย ผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติ มีท่าทีที่ชัดเจนที่จะใช้มาตรการและวิธีการที่รุนแรงและแข็งกร้าวในการจัดการกับปัญหานี้ต่อไป หากปล่อยให้สถานการณ์ดังกล่าวดำเนินไป โดยกลไกของรัฐตามปกติ ย่อมไม่อาจคลี่คลายปัญหาได้ในวิถีทางที่ถูกต้องและเป็นธรรม เพราะในกรณีนี้ รัฐคือคู่กรณีโดยสมบูรณ์แบบ

ดังนั้น ในนามเครือข่ายประชาชนต่อต้านโครงการท่อส่งก๊าซ โรงแยกก๊าซธรรมชาติ ไทย-มาเลเซีย และอุตสาหกรรมต่อเนื่อง จังหวัดสงขลา ที่ประกอบไปด้วยทั้งชาวบ้าน องค์กรพัฒนาเอกชน นักวิชาการ และสมาชิกประชาสังคม จึงขอฝากความหวังไว้กับ คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ในการที่เข้ามาทำความจริงให้ปรากฏ โดยต้องใช้กลไกที่เป็นอิสระของคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติเอง ไม่อิงกับรัฐหรือราชการที่อยู่ภายใต้การบังคับบัญชาของรัฐบาล ด้วยการแต่งตั้งคณะกรรมการขึ้นสอบสวนข้อเท็จจริงในกรณีนี้ และนำเสนอเผยแพร่ผลการสอบสวนสู่การรับรู้ของสาธารณชนอย่างต่อเนื่องและถึงที่สุด

สุดท้ายนี้ เราทุกคนจึงขอวิงวอนเพื่อโปรดดำเนินการโดยด่วน ก่อนที่สถานการณ์จะถล่มถึกเกินแก้ไข และอาจนำไปสู่วิกฤตการณ์ทางสังคมที่ทุกฝ่ายมีแต่จะเสียหายด้วยกัน

เส้นทางสร้างวัฒนธรรม สิทธิชุมชน ของชุมชนบ่อนอก และหินกรูด

โครงการโรงไฟฟ้าพลังงานความร้อนจากถ่านหิน หินกรูด-บ่อนอก เป็นโครงการที่เกิดขึ้นเพื่อรองรับแผนพัฒนาพื้นที่จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ให้เป็นเขตอุตสาหกรรม โดยจะมีการก่อสร้างโรงไฟฟ้าหินกรูด ที่บ้านหินกรูด ต. ธงชัย อ.บางสะพาน จ.ประจวบคีรีขันธ์ ดำเนินการโดยบริษัทยูเนี่ยน เพาเวอร์ ดีเวลลอปเม้นท์ จำกัด (UPDC) และการก่อสร้างโรงไฟฟ้าบ่อนอกในพื้นที่ ต.บ่อนอก อ.เมือง จ.ประจวบคีรีขันธ์ ดำเนินการโดยบริษัท กัลฟ์ พาวเวอร์ เจเนอเรชั่น จำกัด หลังจากที่ชุมชนในทั้ง 2 พื้นที่ ได้รับรู้ข้อมูลดังกล่าว ก็ได้รวมตัวกันเพื่อคัดค้านการก่อสร้างโครงการโรงไฟฟ้าทั้ง 2 แห่งมาโดยตลอด ตั้งแต่ปี 2538 โดยยื่นหนังสือถึงหน่วยงานราชการต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง ตั้งแต่ระดับพื้นที่ถึงส่วนกลาง ยื่นหนังสือถึงนายกรัฐมนตรีและคณะรัฐมนตรีและชุมนุมแสดงความคิดเห็นคัดค้านโครงการ

วิธีการคัดค้านโรงไฟฟ้าทั้ง 2 แห่ง เริ่มจากการที่ประชาชนในพื้นที่ได้รวมตัวกันเรียกร้องให้หน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้องเปิดเผยสัญญาซื้อขายกระแสไฟฟ้าที่เป็นการลงนามระหว่าง การไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย (กฟผ.) และบริษัทเอกชนเจ้าของโครงการ เนื่องจากเห็นว่าสาระสำคัญในสัญญาดังกล่าว อาจส่งผลกระทบต่อประชาชนในพื้นที่และทรัพยากรธรรมชาติ ในที่สุดแม้ว่า กฟผ. จะยินยอมเปิดเผยสัญญา แต่ประชาชนพบว่ายังคงมีการปกปิดข้อมูลในส่วนที่เป็นสาระสำคัญ คือ ตัวเลขค่าใช้จ่ายที่ กฟผ. จะต้องจ่ายให้ผู้ดำเนินการคือบริษัททั้ง 2 ตลอดอายุโครงการ ชุมชนบ้านหินกรูดและ ต. บ่อนอก จึงเรียกร้องให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องจัดกระบวนการรับฟังความคิดเห็นของประชาชน แต่ไม่ได้รับการตอบสนองจาก กฟผ. แต่อย่างไร จนกระทั่งเกิดเหตุการณ์ความรุนแรงจากการชุมนุมคัดค้านของประชาชนเมื่อวันที่ 8 -10 ธันวาคม 2541 คณะรัฐมนตรีจึงมีมติให้ทำประชาพิจารณ์ ที่มีการกำหนดองค์ประกอบของ

คณะกรรมการประชาพิจารณ์เรียบร้อยแล้ว แต่ประชาชนไม่สามารถรับแนวทางนี้ได้ จึงเรียกร้องให้เปลี่ยนแปลงองค์ประกอบของกรรมการประชาพิจารณ์ที่มีส่วนได้เสียกับโครงการ นอกจากตั้งคำถามเกี่ยวกับการปิดบังข้อมูลรายละเอียดของโครงการ เรียกร้องให้มีการจัดกระบวนการประชาพิจารณ์ แต่ประชาชนกลับไม่ได้มีส่วนร่วมอย่างแท้จริงแล้ว ถึงกระนั้นชาวบ้านในพื้นที่ยังพยายามตรวจสอบจนพบว่ารายงานผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม (Environmental Impact Assessment - EIA) ขัดแย้งกับข้อเท็จจริง คือ ในรายงานไม่มีการระบุพบลาวาพบรูดาที่ ต.บ่อนอก จนกระทั่งชาวบ้าน ต.บ่อนอก ต้องถ่ายภาพมายืนยัน จนปัจจุบันบ่อนอกกลายเป็นจุดดูปลาวาพแห่งแรกในประเทศไทยและเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ นอกจากนี้ ในรายงาน EIA ยังระบุว่าแนวปะการังที่อยู่ห่างฝั่งเพียง 600-700 เมตร เป็นเพียงหินโสโครก รายงานที่ขัดแย้งกับข้อเท็จจริงที่ชาวบ้านพบเห็นมาตลอดชีวิตเช่นนี้ ทำให้ชาวบ้านรวมตัวกันเรียกร้องให้ยกเลิกรายงาน EIA ของทั้ง 2 โครงการ และให้มีการประเมินผลกระทบทางสิ่งแวดล้อมใหม่ โดยขอเข้าไปมีส่วนร่วมในการประเมินผลกระทบด้วย และผลจากการเรียกร้องของชาวบ้านทำให้บริษัทที่จัดทำรายงาน EIA นั้นถูกพักใบอนุญาตและผู้ผลิตไฟฟ้าเอกชนต้องทำ EIA ใหม่

แม้กระทั่งเมื่อสถาบันสิ่งแวดล้อมไทยร่วมกับสำนักงานนโยบายและแผนสิ่งแวดล้อม (สผ.) ได้จัดสัมมนา “การจัดตั้งกองทุน Environmental Monitoring Fund” โดยยกเอาการ

จัดตั้งกองทุนของโครงการโรงไฟฟ้าหินกรูด มานำเสนอเป็นตัวอย่างของโครงการที่มีแนวคิดดี ชาวบ่อนอกและบ้านกรูดประมาณ 200 คนได้เดินทางไปร่วมแสดงความคิดเห็น และส่งจดหมายเปิดผนึกถึงสถาบันสิ่งแวดล้อมไทยเพื่อประท้วงการจัดสัมมนาดังกล่าว โดยตั้งคำถามกับสถาบันในเรื่องการหาข้อมูลประกอบก่อนจะจัดให้มีการสัมมนา และยังแสดงความเห็นว่าถ้าไปสัมภาษณ์ชาวบ้านในพื้นที่ จะได้ข้อมูลว่ากองทุนดังกล่าวเป็นเพียงการนำเงินเข้ามาจัดตั้งกลุ่มสนับสนุนโครงการโรงไฟฟ้า ซึ่งสร้างความแตกแยกในชุมชนเป็นอย่างมาก

จนถึงวันนี้ ชาวบ้านชุมชนบ้านหินกรูด ก็ยังรวมตัวกันอย่างใกล้ชิดและสม่ำเสมอเพื่อเฝ้าระวังการกลับมาของโครงการโรงไฟฟ้า ถึงแม้จะค่อนข้างแน่ชัดแล้วว่าจะมีการเปลี่ยนสถานที่ก่อสร้างโรงไฟฟ้าหินกรูด และเปลี่ยนชื่อเพลิงจากถ่านหินเป็นก๊าซธรรมชาติ ส่วนโรงไฟฟ้าบ่อนอกยังคงสร้างที่เดิมและใช้เชื้อเพลิงถ่านหินเหมือนเดิม ดังนั้น เมื่อนายกรัฐมนตรีและ กฟผ. ออกมาพูดถึงแนวคิดที่จะแบ่งเงินในอัตรา 1 สตางค์ต่อหน่วยให้กับชุมชน ชาวบ้านก็ออกมาปฏิเสธและยืนหยัดในข้อเรียกร้องเดิมที่จะไม่เอาโรงไฟฟ้า โดยให้เหตุผลว่าเงินที่ให้ 1

สตางค์ต่อหน่วยนั้นไม่มีค่าเลยเมื่อต้องสูญเสียอากาศบริสุทธิ์ สูญเสียอาชีพที่ทำอยู่ รวมถึงสูญเสียความสามัคคีในชุมชน นอกจากเงินไม่ได้มีค่าอะไรแล้ว ในทางตรงกันข้าม ยังมีเม็ดเงินเข้ามามาก็ยิ่งสร้างความเดือดร้อนให้กับประชาชนในพื้นที่มากขึ้นเท่านั้น

ชุมชนบ้านหินกรูด และ ต. บ่อนอก ได้สรุปบทเรียนแล้วว่า การผึกกำลังกับนักวิชาการในการต่อสู้ด้วยข้อมูล และการสื่อสารกับสังคมอย่างสม่ำเสมอ ไม่ว่าจะเป็นการเปิดเผยข้อเท็จจริงเกี่ยวกับผลกระทบของโครงการที่มีต่อสิ่งแวดล้อมและวิถีชีวิตชุมชน หรือการจัดแถลงข่าวเพื่อสื่อสารถึงจุดยืนและเหตุผลในการคัดค้านโครงการโรงไฟฟ้าหินกรูด-บ่อนอก เป็นปัจจัยสำคัญที่กระตุ้นให้สังคมต้องหันมาฟังเสียงของชาวบ้านในพื้นที่ที่จะมีการก่อสร้างโรงไฟฟ้าทั้ง 2 แห่ง การคัดค้านโรงไฟฟ้าที่กินเวลานานถึง 8 ปี ได้สร้างวิถีชีวิตใหม่ให้กับชุมชน ไม่ว่าจะเป็นแนวคิดอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ การรวมพลังในชุมชน และการตระหนักในสิทธิของประชาชนที่กำหนดในรัฐธรรมนูญ ทำให้เกิดกลุ่มกิจกรรมเพื่อการอนุรักษ์ทรัพยากรในท้องถิ่น และแรงจูงใจสำนึกรักบ้านเกิดขึ้นมากมาย เช่น กลุ่มเยาวชนรักษำบ้านกรูด ที่รวมเอาเยาวชนคนรุ่นใหม่ ที่ต้องการสืบทอดเจตนารมณ์อนุรักษ์ธรรมชาติและสภาพแวดล้อมที่บ้านกรูดให้คงอยู่ โดยเน้นการเรียนรู้จากสถานการณ์จริงใกล้ตัว นอกจากนั้นยังมีการรวมตัวกันดำเนินการวิฑูรย์ชุมชน เพื่อสื่อสารเรื่องราวของท้องถิ่นทั้งในเรื่องของวิถีชีวิต วัฒนธรรม ความรู้ และความคิดเห็นต่อการก่อสร้างโรงไฟฟ้าในพื้นที่ ฯลฯ การคัดค้านการก่อสร้างโรงไฟฟ้าหินกรูดจึงเป็นบทเรียนนอกตำราที่มีคุณค่ายิ่ง กระบวนการรวมตัวเพื่อแสดงสิทธิ ความคิดเห็น และความต้องการด้วยรูปแบบที่หลากหลายดังกล่าวจึงทำให้ชุมชนบ้านหินกรูดและบ่อนอกกลายเป็นแหล่งเรียนรู้ถึงความตระหนักในสิทธิตามรัฐธรรมนูญสำหรับชุมชนอีกหลาย ๆ แห่ง ทั่วประเทศ

การลุกขึ้นเรียกร้องสิทธิของชาวบ้านชุมชนบ้านหินกรูดและบ่อนอกโดยอ้างอิงสิทธิตามรัฐธรรมนูญ แสดงให้เห็นความเชื่อมั่นและเคารพในเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญอย่างแท้จริง อีกทั้งยังแสดงให้เห็นความเข้มแข็งของการเมืองภาคประชาชนอีกด้วย เห็นได้จากกรที่ชาวบ้านรวมตัวกันทำให้ได้รู้จักกันอย่างกว้างขวาง เกิดความรู้สึกใกล้ชิดกันมากยิ่งขึ้น ช่วยเหลือเกื้อกูลกันมากกว่าในอดีต **ยิ่งต่อสู้ ชุมชนยิ่งเข้มแข็ง และตื่นตัวเรื่องสิทธิมากขึ้น** ศักยภาพในการเรียนรู้ของชุมชนจึงได้รับการยอมรับจากนักวิชาการของสถาบันอุดมศึกษาต่างๆ ทั่วประเทศ ซึ่งมีนักวิชาการจำนวนมากได้ร่วมคัดค้านโครงการโรงไฟฟ้าถ่านหินบ่อนอกและหินกรูดกับชุมชนด้วย นับเป็นเหตุการณ์ประวัติศาสตร์ของภาคประชาชนที่แสดงบทบาทนำในการสร้างวัฒนธรรมสิทธิมนุษยชนในสังคมไทย

คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติเนปาล กับการแก้ไขปัญหา ความรุนแรงด้วยสันติวิธี

ก ณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ประเทศเนปาล เป็นองค์กรอิสระ ตั้งขึ้นเมื่อปี 2543 ตาม พระราชบัญญัติคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ พ.ศ. 2540 ซึ่งเป็นผลจากการเรียกร้อง ของกลุ่มประชาสังคม และองค์กรพัฒนาเอกชนทั่วประเทศ ที่ดำเนินงานด้านสิทธิมนุษยชน โดยมีหน้าที่ในการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชน ที่ให้ความสำคัญกับการสร้างวัฒนธรรมสิทธิมนุษยชนในสังคมเนปาล สิ่งที่ทำทลายคณะกรรมการสิทธิฯ เนปาล คือปัญหาความขัดแย้งของอุดมการณ์ทางการเมืองที่นำไปสู่ความรุนแรง นับตั้งแต่เดือนกุมภาพันธ์ 2539 อันเป็นปีที่พรรคคอมมิวนิสต์ เนปาล (The Nepal Communist Party - Maoist) ที่ยึดถือแนวทางของเหมา เจ๋อตุง เริ่มก่อตัวขึ้น และจนถึงวันนี้ประชาชนชาวเนปาลได้เสียชีวิตอันเนื่องมาจากความขัดแย้งดังกล่าวเกือบ 7,000 คน แล้ว

หลังจากคณะกรรมการสิทธิฯ ชุดแรกเริ่มปฏิบัติหน้าที่ได้เพียงเดือนเดียว ก็ได้เรียกร้องให้รัฐบาลและพรรคคอมมิวนิสต์หันหน้ามาเจรจากันเพื่อยุติความรุนแรง ที่ได้ขยายตัวเป็นสงครามย่อย ๆ ในประเทศ แม้ความรุนแรงจะยังคงดำเนินต่อไป แต่คณะกรรมการสิทธิฯ ยังคงยืนยันในภารกิจขององค์กร โดยได้ส่งหนังสือถึงนายกรัฐมนตรี และประธานพรรค Nepal Communist Party เมื่อ 5 กุมภาพันธ์ 2546 เรียกร้องให้ทั้งฝ่ายรัฐบาลและฝ่ายคอมมิวนิสต์ยุติการใช้ความรุนแรงทุกรูปแบบ และเคารพหลักการสิทธิมนุษยชนอย่างเคร่งครัด โดยได้เสนอให้มีการทำบันทึกข้อตกลง (Memorandum of Understanding - MOU) ยุติการใช้ความรุนแรง พร้อมทั้งเสนอแนะให้รัฐบาลเนปาลร่วมมือกับสำนักงานข้าหลวงใหญ่สิทธิมนุษยชนแห่งสหประชาชาติ และองค์กรระหว่างประเทศที่ปฏิบัติงานด้านสิทธิมนุษยชน ในการส่งเสริม และคุ้มครองสิทธิมนุษยชนในประเทศเนปาล

ขณะที่คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติของทุกประเทศต้องเผชิญกับความท้าทายในรูปแบบต่าง ๆ กันไป แต่สิ่งที่สถาบันแห่งชาติเหล่านี้ไม่อาจหลีกเลี่ยงหนีพ้นคือ การตรวจสอบทั้งจากภายในและภายนอกประเทศในประเด็นความเป็นกลาง ความโปร่งใส และความเป็นอิสระในการทำงาน ซึ่งเป็นประเด็นที่สถาบันสิทธิมนุษยชนในทุกประเทศต้องคำนึงถึงในทุก ๆ ก้าวของการทำงาน แม้กระทั่งการปฏิบัติภารกิจในเวทีระหว่างประเทศ คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติของทุกประเทศ ในฐานะสถาบันระดับชาติด้านสิทธิมนุษยชนต่างถูกคาดหวังให้เป็นตัวแทนของหลักการสิทธิมนุษยชน มิใช่เป็นเพียงผู้แทนของประเทศใดประเทศหนึ่ง ทั้งนี้ เพื่อสะท้อนความเป็นกลางและความเป็นอิสระอย่างแท้จริง

สถาบันสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ในภูมิภาคเอเชีย-แปซิฟิก

สถาบันสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ (National Human Rights Institution) เป็นกลไกใหม่ที่เกิดขึ้นในหลายประเทศ โดยมักก่อตั้งในรูปแบบของคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ในการประชุมในกรอบสหประชาชาติ และเวทีระหว่างประเทศในประเด็นสิทธิมนุษยชน สถาบันสิทธิมนุษยชนแห่งชาติสามารถเข้าร่วมในฐานะองค์กรอิสระไม่ใช่ในฐานะตัวแทนของรัฐบาลหรือองค์กรเอกชนใดๆ ซึ่งถือว่าได้เปรียบกว่าองค์กรเอกชนที่ยังมีข้อจำกัดในการเข้าร่วมเสนอความเห็นในที่ประชุม

เมื่อปี พ.ศ.2539 ได้มีการก่อตั้งสภาสถาบันสิทธิมนุษยชนแห่งภูมิภาคเอเชีย-แปซิฟิก (Asia Pacific Forum of National Human Rights Institution - APF) โดยมีจุดประสงค์เพื่อสร้างความร่วมมือและความเข้มแข็งระหว่างสถาบันสิทธิมนุษยชนแห่งชาติในภูมิภาคเอเชีย-แปซิฟิก ปัจจุบัน APF มีสมาชิก 12 ประเทศ ได้แก่ ออสเตรเลีย ฟิจิ อินเดียน อินโดนีเซีย มองโกเลีย เนปาล นิวซีแลนด์ ฟิลิปปินส์ ศรีลังกา มาเลเซีย ไทย และเกาหลีใต้ ปัจจุบัน สำนักงานเลขานุการ APF อยู่ที่ประเทศออสเตรเลีย APF มีกฎเกณฑ์สำคัญและเข้มงวดประการหนึ่งในการรับสถาบันสิทธิมนุษยชนแห่งชาติเข้าเป็นสมาชิก คือความเป็นอิสระของสถาบันสิทธิมนุษยชนแห่งชาติในการดำเนินงานส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชนที่สอดคล้องกับมาตรฐานสากล

ตราสัญลักษณ์ APF

การประชุมเชิงปฏิบัติการ ประจำปี ว่าด้วยความร่วมมือ ด้านสิทธิมนุษยชนในภูมิภาค เอเชีย-แปซิฟิก

การประชุมเชิงปฏิบัติการประจำปีว่าด้วยความร่วมมือด้านสิทธิมนุษยชนในภูมิภาคเอเชีย-แปซิฟิก ครั้งที่ 11 จัดขึ้นเมื่อวันที่ 25-27 กุมภาพันธ์ 2546 ณ กรุงอิสลาแมบาด ปากีสถาน มีผู้แทนจาก 28 ประเทศในภูมิภาคเอเชีย-แปซิฟิก เข้าร่วมประชุมเพื่อหารือและแลกเปลี่ยนประสบการณ์เกี่ยวกับแผนสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ที่ประชุมเห็นพ้องกันว่าแผนดังกล่าวจะเป็นกรอบในการดำเนินงานภายในประเทศ และเป็นแนวทางการจัดสรรทรัพยากรให้กับกิจกรรมที่จะดำเนินการตามแผนด้วย และเสนอให้บรรจุเรื่องสิทธิมนุษยชนศึกษาไว้ในแผนสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ เพื่อให้เกิดการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชน ซึ่งนอกจากให้การศึกษาด้านสิทธิมนุษยชนในโรงเรียนแล้ว ควรให้ความสำคัญกับกลุ่มต่างๆ เช่น ผู้พิพากษา อัยการ ทนายความ ตำรวจ เจ้าหน้าที่ราชทัณฑ์ รวมถึงกลุ่มผู้ด้อยโอกาสต่างๆ

นอกจากนี้ ที่ประชุมยังได้ยกประเด็นสิทธิในการพัฒนาและสิทธิด้านเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม ขึ้นมาอภิปราย โดยชี้ว่าสิทธิในการพัฒนาเกี่ยวข้องกับสิทธิในด้านต่างๆ ทั้งสิทธิทางการเมือง พลเมือง เศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม อีกทั้งยังเชื่อมโยงกับประเด็นและกลุ่มต่างๆ และที่สำคัญมนุษย์ต้องเป็นศูนย์กลางของการพัฒนา ปัจจัยสำคัญในการบรรลุสิทธิในการพัฒนา เศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม ได้แก่ ความมั่นคง สันติภาพ และสภาพแวดล้อมทางเศรษฐกิจที่เท่าเทียมและเป็นธรรม ดังนั้น รัฐต้องให้ความสำคัญกับกลุ่มด้อยโอกาสและชายขอบ สตรีและเด็ก รวมถึงชุมชนที่มีความยากจน

มุมมองสิทธิฉบับหน้า (เมษายน - มิถุนายน 2456)

นิติธรรมในสงครามยาเสพติดถึงสงครามอิรัก

<http://www.nhrc.or.th> เว็บไซต์ของคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ (กสม.) สำหรับผู้ที่มีหัวใจสิทธิมนุษยชน และผู้ที่ต้องการติดตามข่าวสาร ภารกิจและกิจกรรมของ กสม. และ สสม. มีข้อมูลสำคัญ เช่น โครงสร้าง บทบาท อำนาจหน้าที่ของ กสม. และ สสม. บทความที่เกี่ยวกับสิทธิมนุษยชน ข่าวเด่นประเด็นร้อน แลกเปลี่ยนหรือคำชี้แจงของ กสม. ต่อประเด็นสำคัญๆ สนธิสัญญาาระหว่างประเทศที่เกี่ยวกับสิทธิมนุษยชนที่ไทยเป็นภาคี และท่านยังสามารถอ่าน มุมมองสิทธิจากเว็บไซต์นี้ได้ด้วย

สำหรับผู้ที่ต้องการร้องเรียนทาง e-mail สามารถร้องเรียนโดยเข้าไปยัง ตู้ ปณ. ร้องเรียนที่ปรากฏบนเว็บไซต์

คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

ประธานกรรมการ : ศ. เสน่ห์ จามริก

กรรมการ : นายจรัส ดิษฐาอภิชัย คุณหญิงจันทน์ สันตะบุตร
นางสาวนัยนา สุภาพิ่ง ศ.(เกียรติคุณ) ประดิษฐ์ เจริญไทยทวี
นายสันต์ พานิช นายสุทิน นพเกตุ นางสาวนุช ไชยรส
นายสุรสิทธิ์ โกศลนาวิน คุณหญิงอัมพร มีศุข
นางสาวอาภร วงษ์สังข์

มุมมองก่อน...

ประวัติศาสตร์หน้าหนึ่งของคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ (กสม.) คงต้องบันทึกไว้ว่า เมื่อวันที่ 10 ธันวาคม 2545 กสม. ได้จัดงาน “วันรัฐธรรมนูญและวันสิทธิมนุษยชนสากล” อย่างเป็นทางการเป็นครั้งแรก แต่แล้ว หลังจากวันดังกล่าวเพียง 10 วัน คือวันที่ 20 ธันวาคม 2545 เวลา 20.45 น. ได้เกิดเหตุการณ์รุนแรง ผู้ชุมนุมคัดค้านโครงการท่อก๊าซไทย-มาเลเซีย ปะทะกับตำรวจปราบจลาจล ณ อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 ซึ่งเป็นรัฐธรรมนูญที่เกิดจากการต่อสู้ของประชาชนคนไทยมากกว่า 3 ทศวรรษ และเป็นรัฐธรรมนูญที่ให้ความเคารพต่อศักดิ์ศรีและคุณค่าของความเป็นคนมากที่สุด กำลังถูกทำลายและทดสอบอย่างหนักในขณะนี้ คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ซึ่งถือกำเนิดจากรัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบัน กำลังถูกจับตามองจากสังคมว่า สามารถเป็นที่พึ่งของคนไทยได้หรือไม่

เหตุการณ์ที่ก่อให้เกิดความรุนแรงในสังคมไทยที่เนื่องจากโครงการพัฒนาขนาดใหญ่ ที่ละเลย เพิกเฉยต่อการมีส่วนร่วมของชุมชน อีกทั้งทำลายฐานทรัพยากรธรรมชาติ ยังคงเดินหน้าต่อไปตามเส้นทางการพัฒนาที่มุ่งเน้น หรือถูกกำหนดด้วยตัวชี้วัดที่เป็นมูลค่าทางเศรษฐกิจ แทนการวัดคุณค่าของชีวิตและจิตวิญญาณที่คำนึงถึงศักดิ์ศรีของความเป็นคน

มุมมองสิทธิ ในฉบับนี้จึงมุ่งเสนอสิ่งที่เป็คุณค่า สันติวิธี และสันติภาพ เป็น “คุณค่า” เพราะสันติวิธีและสันติภาพ คือ การป้องกันการละเมิดสิทธิมนุษยชนของสภาพการใช้ความรุนแรงและการสงครามนั่นเอง

ชูชาติ ชูชาติ

เลขาธิการคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ
บรรณาธิการอำนวยการ

ขอรับมุมมองสิทธิได้ฟรีที่

สำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ (สสม.)
เลขที่ 422 ถนนพญาไท แขวงวังใหม่
เขตปทุมวัน กทม. 10330

ชำระค่าฝากส่งเป็นรายเดือน
ใบอนุญาตที่ 51/2544
ปท.รองเมือง

ส่งสมาชิกฉบับ

มุมมองสิทธิ เป็นจดหมายข่าวของสำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

❖ วัตถุประสงค์เพื่อเป็นสื่อในการแลกเปลี่ยนข้อมูลและข้อคิดเห็นกับประชาชน หน่วยงาน และองค์กรต่างๆ ที่สนใจหรือเกี่ยวข้องกับสิทธิมนุษยชน

❖ ข้อคิดเห็นที่ปรากฏในมุมมองสิทธิ ไม่จำเป็นต้องสะท้อนความเห็นหรือนโยบายของคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ หรือของสำนักงานฯ

❖ การนำบางส่วนหรือทั้งหมดของข้อความหรือเรื่องราวไปเผยแพร่ สามารถกระทำได้ แต่โปรดอ้างถึงแหล่งข้อมูล

บรรณาธิการอำนวยการ : นายแพทย์ชูชัย ศุภวงศ์

เลขาธิการคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

บรรณาธิการบริหาร : ดร.เอื้อจิต วิโรจน์ไตรรัตน์

กองบรรณาธิการ : นายประพาส สาริกานนท์

นางสาวธัญญา ใจดี

กองบรรณาธิการยินดีรับ ข้อคิดเห็น บทความ เรื่องราว หรือใบสมัครเป็นสมาชิก โดยส่งมาที่

มุมมองสิทธิ

สำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ (สสม.)
เลขที่ 422 ถนนพญาไท แขวงวังใหม่ เขตปทุมวัน กทม.
10330

โทรศัพท์ 0 2219 2982 โทรสาร 0 2219 2940

ไปรษณีย์อิเล็กทรอนิกส์ promotenetwork@nhrc.or.th

หรือสามารถอ่าน **มุมมองสิทธิ** ได้ที่ www.nhrc.or.th